

GLAZENIERS

1.1 Inleiding

De glazeniersbranche is een kleinschalige maar levendige branche, die voor het merendeel bestaat uit zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). De belangrijkste inkomstenbron is het vervaardigen, repareren en restaureren van glas-in-lood. Een klein deel van de glazeniers verdient de kost met beeldende glaskunst en het maken van glazen gebruiksvoorwerpen.

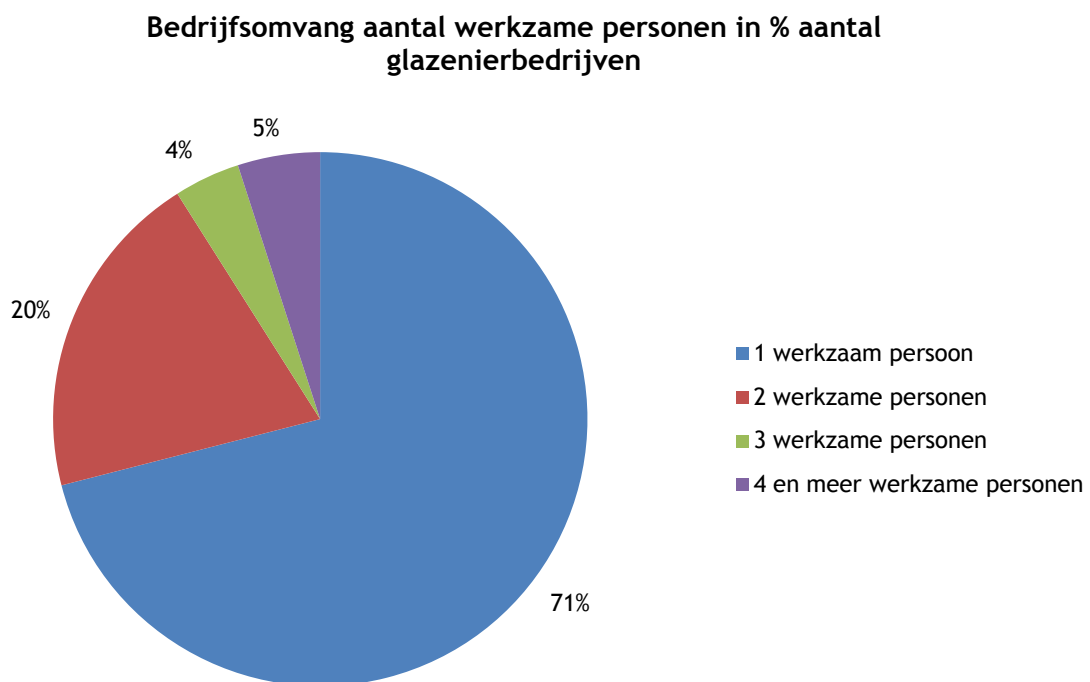
In 2012 worden de eerste gediplomeerden uit het eerste cohort van de opleiding Glazenier verwacht. Deze opleiding kon voorheen zowel in voltijd als in deeltijd worden gevolgd. Vanaf het afgelopen schooljaar biedt de Vakschool Schoonhoven de opleiding niet meer aan in de deeltijdvariant. Er zijn echter andere mogelijkheden voor bij- en opscholing, zodat specifieke facetten van dit ambachtelijke vak voor de individuele glasverwerker naar een hoger niveau kunnen worden gebracht.

1.2 Branche

Brancheomvang

De glazeniersbranche telt in totaal ongeveer 340 ondernemingen¹. Bij 70% van de bedrijven is slechts één persoon werkzaam, bij de overige 30% werken twee of meer personen. De specifieke verdeling staat in figuur 1.

Figuur 1

Bron: EIM (2010)

Leeftijd van de ondernemingen

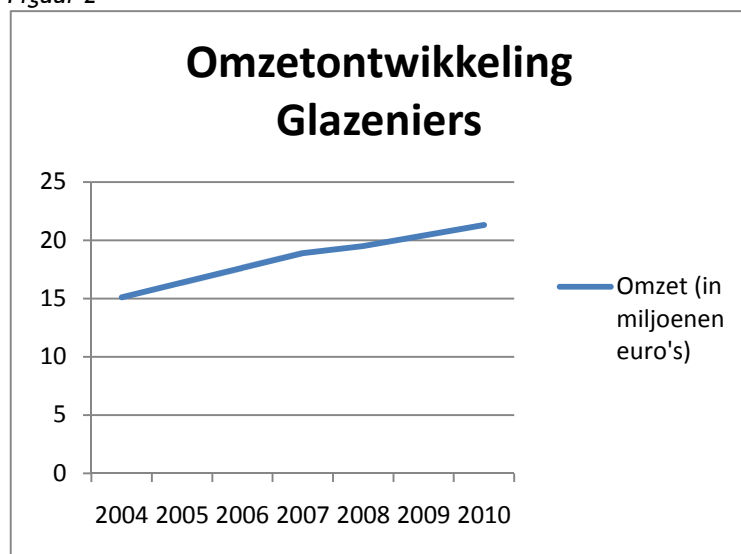
Ongeveer 90% van de ondernemingen is door de ondernemer zelf opgericht. De branche kent een groot aantal recent opgerichte bedrijven: meer dan 40% is in de vijf jaar voorafgaand aan het onderzoek van start gegaan. In het onderzoek van 2006 lag het aandeel starters zelfs nog hoger.

Omzet en omzetsamenstelling

De totale omzet van de branche bedroeg in 2009 naar schatting ongeveer 20 miljoen euro. De omzet is sinds 2004 langzaam toegenomen. In 2010 is de omzet naar verwachting opnieuw iets toegenomen omdat de belangstelling voor glas-in-lood nog steeds toeneemt, evenals het aantal te restaureren objecten.

¹ De branchegegevens in dit hoofdstuk zijn afkomstig uit onderzoek van EIM uit 2010.

Figuur 2

Bron: EIM, 2010 en schattingen

De belangrijkste werkzaamheden van glazeniersbedrijven zijn volgens het EIM-onderzoek:

- glas-in-lood opdrachten, zowel naar eigen ontwerp als naar ontwerp van anderen zoals beeldend kunstenaars, architecten en ontwerpers
- restaureren van glas-in-lood
- het inbouwen van glas-in-lood tussen isolatieglas of het plaatsen van voorzetramen.

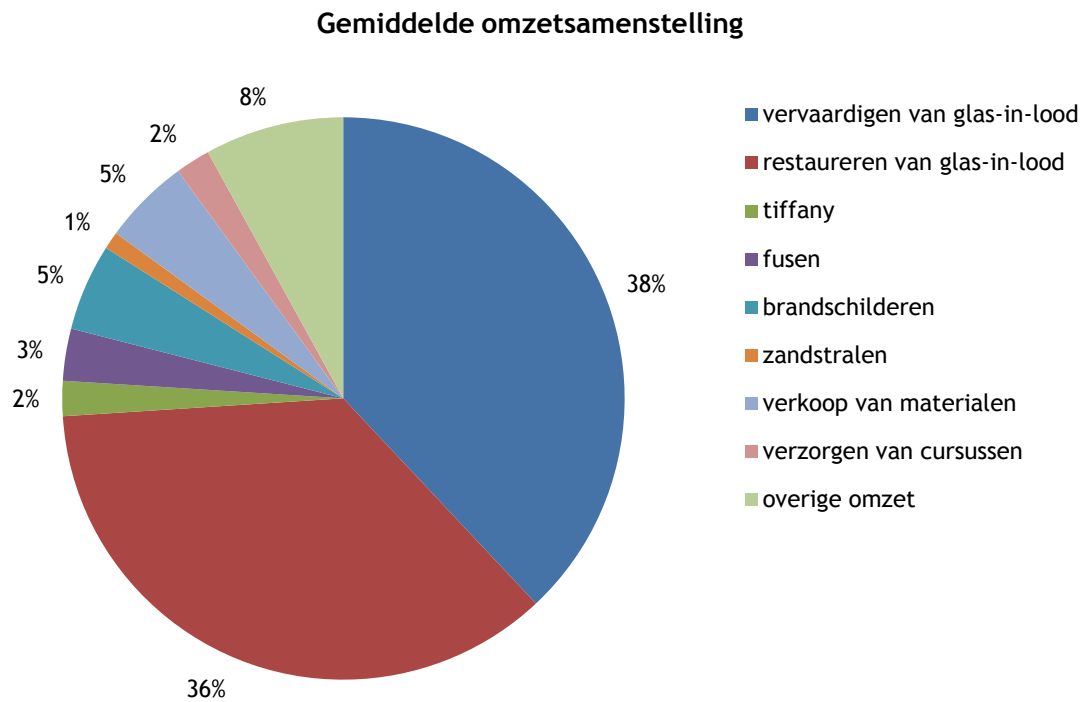
Hiermee wordt ongeveer 75% van de totale omzet in de branche gegenereerd.

Overige werkzaamheden zijn brandschilderen (5% van de totale omzet), verkoop van materialen (ook 5%), fussen (3%), tiffany (2%), het verzorgen van cursussen/workshops (2%) en zandstralen (1%).

In figuur 3 zijn deze gegevens grafisch weergegeven.

In het onderzoek van EIM wordt geen onderscheid gemaakt tussen restaureren en repareren. Dit onderscheid is er wel. Bij restaureren is het doel het behoud van cultureel erfgoed en wordt het raam in een van tevoren gedefinieerde staat teruggebracht op een navolgbare wijze (en vaak ook reversibel). Dit alles op basis van een historische onderbouwing en een grondige afweging van consequenties van handelingen aan het object. Vaak gebeurt dit in samenspraak met andere deskundigen. Bij reparatie gaat het om herstellen wat kapot is, zonder een historische en ethische afweging gericht op het behoud van cultureel erfgoed. Ook repareren is een belangrijke bron van inkomsten van de glazenier.

Figuur 3

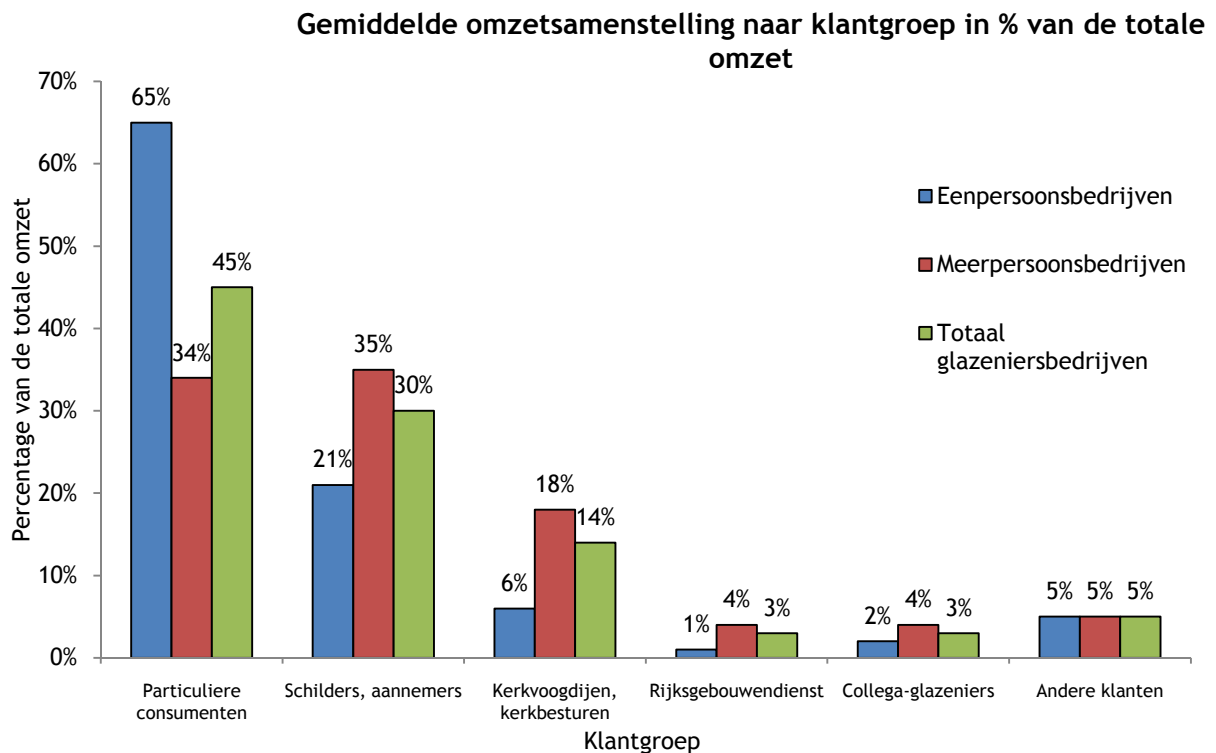

Bron: EIM (2010)

Klantengroep

In het onderzoek van vier jaar geleden vormden particuliere consumenten de belangrijkste klantengroep. Ook nu is dat nog het geval, maar in iets mindere mate. Kerkvoogdijen en kerkbesturen, gemeenten, maar vooral architecten, schilders en aannemers en fabrikanten van kunststofkozijnen zijn van grotere betekenis voor de omzet geworden (zie onderstaande figuur).

Figuur 4

Bron: EIM (2010)

Brancheontwikkelingen

Het merendeel van de glazeniers werkt als zzp'er met een eigen specialisme. Het is voor de glazenier onmogelijk om alle specialismen, technieken en apparatuur 'in huis' te hebben. Specialisatie is echter ook het gevolg van talent, interesse en een betere marktpositionering. Daarom wordt steeds meer samengewerkt met andere bedrijven die bepaalde specialisaties wel in huis hebben om in de vraag van de klant te kunnen voorzien. Gedacht kan worden aan samenwerking voor zandstraaltechnieken, brandschilderen of het zetten en uitnemen van ramen (door glaszetbedrijven). Een ontwikkeling in de markt is dat glazeniers steeds meer open staan voor samenwerking met collega's. Maar ook samenwerking met vakmensen uit andere disciplines lijkt steeds meer voor te komen. In de afbeelding hieronder staat een object dat tot stand is gekomen uit een samenwerking tussen een glazenier en een zilversmid.

Dauw Groen 1: Isabelle Roskam en André van Loon, www.isabelleroskam.nl

Specialisatie is een manier om je als ondernemer kwalitatief te onderscheiden in de markt. Om kwaliteit aantoonbaar te maken heeft de OVG (Ondernemersvereniging van Glazeniers) een keurmerk ontwikkeld. De eisen, gekoppeld aan het keurmerk geven de consument of opdrachtgever een grotere mate van garantie van kwaliteit en het keurmerk geeft het bedrijf de mogelijkheid zich te profileren. Naast het keurmerk heeft de ontwikkeling van de 'Code van de Glazenier' een gunstige ontwikkeling op de kwaliteit en de bedrijfs- en persoonlijke veiligheid in de ateliers en werkplaatsen.

Restauratie

Het zojuist genoemde keurmerk heeft niet alleen een commerciële werking maar zal ook belangrijker worden voor het verkrijgen van restauratieopdrachten vanuit de overheid. Ook zal in de toekomst particulieren worden aangeraden restauratieobjecten uit te besteden aan bedrijven met een keurmerk. De concurrentie op de markt van restauratieopdrachten is op dit moment groot. De prijzen staan sterk onder druk, hetgeen nadelig kan zijn voor de kwaliteit.

Om de kwaliteit van restauratie van monumenten te bevorderen stelt de overheid kwaliteitskaders (zie Modernisering Monumentenzorg²). Uitvoerende branches worden gestimuleerd om certificeringssystemen in te stellen om kwaliteit te waarborgen. De NMA heeft vastgesteld dat hiermee de mededingingswetgeving niet in het geding is. Een systematiek van certificering en kwaliteitsborging ten behoeve van restauratie van glas is binnen de OVG in ontwikkeling.

Glas-in-lood in de bouw vroeger en nu

Recentelijk werd duidelijk dat de toepassing van glas-in-lood en gebrandschilderde ramen in Nederland een lange historie kennen. Zo werden in Roermond bij opgravingen oude versieringsmotieven gevonden op glas die teruggaan tot de 13^e eeuw³.

² www.cultureelerfgoed.nl/monumenten/modernisering-monumentenzorg

³ www.ovgonline.nl; Dagblad de Limburger, 16 maart 2011.

Bron: *Dagblad de Limburger*, foto SOB-research

De belangstelling voor glas-in-lood, ook in nieuwbouw, is er nog steeds. Anticiperen op ontwikkelingen in de bouw en het aangaan van contacten met regionale architecten en de aannemerij kan ook voor glazeniers van belang zijn. Op dit moment trekt de bouwmarkt nog niet duidelijk aan, maar zij zal naar verwachting vanaf volgend jaar weer gaan aantrekken. Ook het aantal huishoudens zal door verdunning tot 2025 langzaam toenemen.⁴

Technieken

Naast de traditionele technieken voor het ontwerpen, maken, repareren en/of restaureren van glas-in-lood komen nieuwe technieken, apparatuur en producten beschikbaar. Het aanbrengen van een afbeelding op glas kan door handmatig tekenen, maar ook met druktechnieken die afkomstig zijn uit de grafische industrie zoals fotodruk en zeefdruk. De verf die hiervoor gebruikt wordt kan worden ingebrand maar ook op tweecomponentenbasis worden gehecht.

De ovens worden groter, waardoor panelen met grotere afmetingen kunnen worden gebrand en gefused. Niet elk bedrijf kan alles meer in huis hebben, waardoor samenwerking op basis van specialisme vaker voorkomt. De gevelbekleding van het Instituut voor Beeld en Geluid te Hilversum is in zo'n samenwerkingsverband tussen verschillende bedrijven uitgevoerd. De glazen panelen van dit instituut zijn gemaakt uit grote vlakken glas waarop glaspoeder is "geprint" dat met de onderliggende glaslaag is versmolten (fusen). Tijdens dit smeltproces is ook reliëf aangebracht in het glas.⁵

Foto: *Instituut voor beeld en geluid (Hilversum)*

⁴ Feiten en cijfers, www.bouwendnederland.nl (1 april 2011).

⁵ Glaspoederprinter, www.tno.nl.

Op het gebied van gezond en veilig werken worden er ook initiatieven genomen. Een wasmachine voor het reinigen van panelen neemt veel werk uithanden en gaat zuiniger om met reinigingsmiddel en water. Voorgekitte profielen besparen op het gebruik van oplosmiddelen en langdurig schoonmaakwerk.

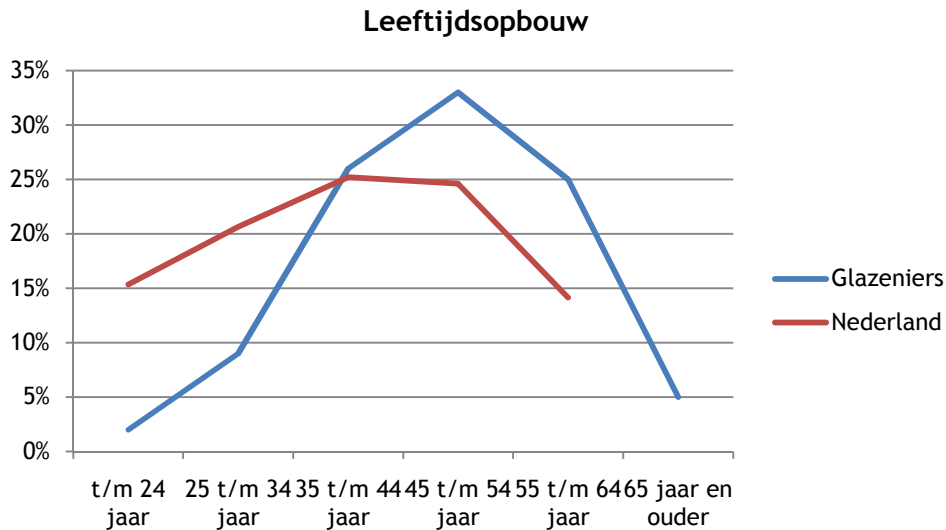
Ook digitalisering vindt steeds meer een weg in de branche, bij zowel het ontwerp als bij de bewerking van glas. Voorbeelden zijn digitale ontwerpprogramma's zoals Glass Eye 2000 en computergestuurde lasertechnologie. De toepassing van laser en cnc-technologie heeft vooral waarde bij grootschalig repeterend werk of hele complexe vormen die moeten worden gesneden. Daarnaast kan digitale techniek worden gebruikt bij het inmeten van grote opdrachten. Zo kunnen veel gegevens worden opgeslagen, die vervolgens weer kunnen worden gebruikt voor het maken van mallen.

1.3 Arbeidsmarktsituatie

Werkzame personen

Op basis van het EIM onderzoek werd het aantal werkzame personen in 2010 geschat op 560. Het aantal werkzame personen groeit de afgelopen jaren met vijf tot tien per jaar. De verdeling man-vrouw is ongeveer 60%-40%. De leeftijdsverdeling is weergegeven in onderstaande figuur. Uit deze figuur valt op te maken dat de gemiddelde leeftijd in de branche iets hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

Figuur 5

Bron: EIM (2010), CBS 2011

Vacatures

De SVGB pluist zo'n drie maal per jaar de media uit voor vacatures in onder andere de glazeniersbranche. In juni 2011 zijn vijf vacatures voor glazeniers gevonden (waarvan twee leerlingvacatures). Daarnaast waren er vijf aanverwante vacatures die vooral betrekking hebben op het zetten van glas-in-loodramen bij glazeniers of glasbedrijven die ook glazenierswerk doen. Omdat er in de branche veel zzp'ers werkzaam zijn, zijn er weinig vacatures. Een deel van de vacatures wordt echter via het informele circuit ingevuld.

Omdat het om kleine aantallen gaat is niet betrouwbaar vast te stellen of er sprake is van groei. Een groter aantal vacatures, zoals in juni 2011, kan berusten op toeval. Wel lijkt de aanname te kloppen dat er jaarlijks ongeveer tien vacatures zijn.

Branche	Vacature aantal juni 2011	Vacature aantal februari 2011	Vacature aantal november 2010	Vacature aantal juni 2010	Vacature aantal februari 2010
Glazeniers	5	1	2	2	3

1.4 Onderwijsinformatie

Opleiding Glazenier

Sinds september 2008 wordt de opleiding glazenier verzorgd door de Vakschool Schoonhoven, onderdeel van ROC Zadkine. Dit is de enige reguliere mbo-opleiding tot glazenier in Nederland. In de huidige kwalificatiestructuur is de kwalificatie glazenier opgenomen als uitstroom van het kwalificatiedossier Creatief Vakman (niveau 4).

Voorrang voor Creatief Vakmanschap⁶

De ontwikkeling van de opleiding Glazenier vindt plaats binnen het project 'Voorrang voor creatief vakmanschap'. Het project realiseert opleidingen voor glazeniers, glasblazers, keramisten, tassenmakers & leerbewerkers, hoedenmakers, ambachtelijk schoenmakers en ontwerpend meubelmakers. Dit initiatief is ontstaan vanuit een uniek samenwerkingsverband van innovatieve bedrijven, musea, belangen- en brancheorganisaties, die zich hebben verenigd in een platform dat zich tot doel heeft gesteld het creatief vakmanschap in Nederland te behouden en nieuwe impulsen te geven.

SintLucas, Vakschool Schoonhoven, het Hout- en meubileringscollege en SVGB kenniscentrum zijn de uitvoerende projectpartners, die gezamenlijk het doel hebben om uiterlijk 30 juni 2012 te komen tot een **duurzame opleidingsvoorziening** voor de creatief-technische sector.

Een andere doel van het project is het vormen van een **kennisnetwerk**, zodat de Creatief Vakman opleidingen ook voor de toekomst gewaarborgd zijn. Het kennisnetwerk inventariseert de bestaande kennis, peilt de kennisbehoefte bij (in eerste instantie) docenten en praktijkopleiders en organiseert de beschikbaarheid van de verzamelde kennis. Creatieve vakmensen, designers, musea, bedrijven en brancheorganisaties worden in contact gebracht met docenten, praktijkopleiders en studenten. Onderzocht wordt of dit kennisnetwerk daadwerkelijk leidt tot verhoging van de professionaliteit van docenten en praktijkopleiders.

Tenslotte zal vanuit het project een **startersportaal** worden ontwikkeld. Via dit portaal zullen de opgeleide creatief ondernemers gedurende de beginjaren van hun onderneming ondersteund kunnen worden in de verdere ontwikkeling van hun vakmanschap en ondernemerschap.

Leerlingaantallen

Het aantal leerlingen voor de opleiding Glazenier van de Vakschool Schoonhoven is 32. Dit is inclusief 16 deeltijdleerlingen. Omdat de Vakschool Schoonhoven is gestopt met het aannemen van nieuwe leerlingen in de deeltijd-bol zal het aantal leerlingen voor deze leerweg langzaam afnemen. De man-vrouwverdeling is 28% : 72%. Dit betekent dat het merendeel van de leerlingen vrouw is. Dit in tegenstelling tot de werkzame personen in de branche. Daar zijn de vrouwen in de minderheid.

Tabel 3 Leerlingenaantallen

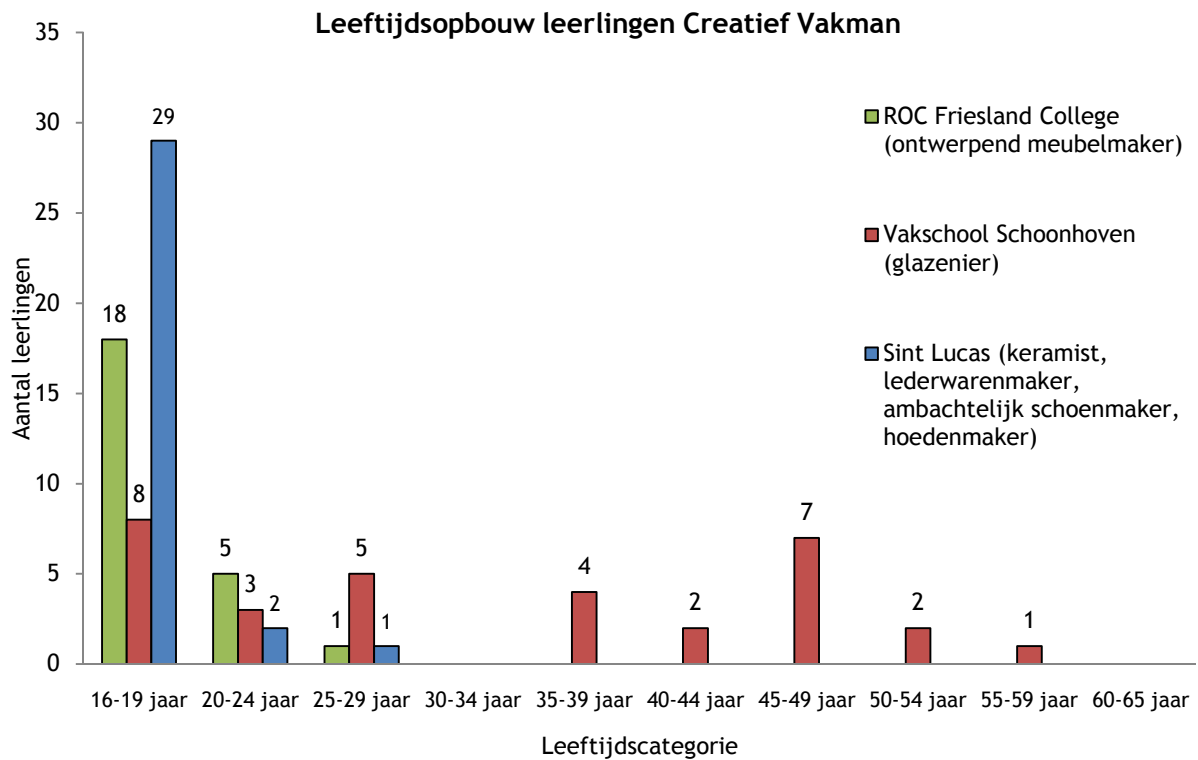
Branche	2010-2011	2009-2010	2008-2009
Glazeniers	32	22	5

Bron: DUO (2011)

Binnen de opleiding Glazeniers zijn er relatief veel deeltijdleerlingen (de helft). De gemiddelde leeftijd van de leerlingen ligt daarom hoger dan bij de andere opleidingsrichtingen binnen Creatief Vakman, zie figuur 6.

⁶ Deze informatie is afkomstig uit het projectplan Voorrang voor Creatief Vakmanschap

Figuur 6

Bron: DUO (2011)

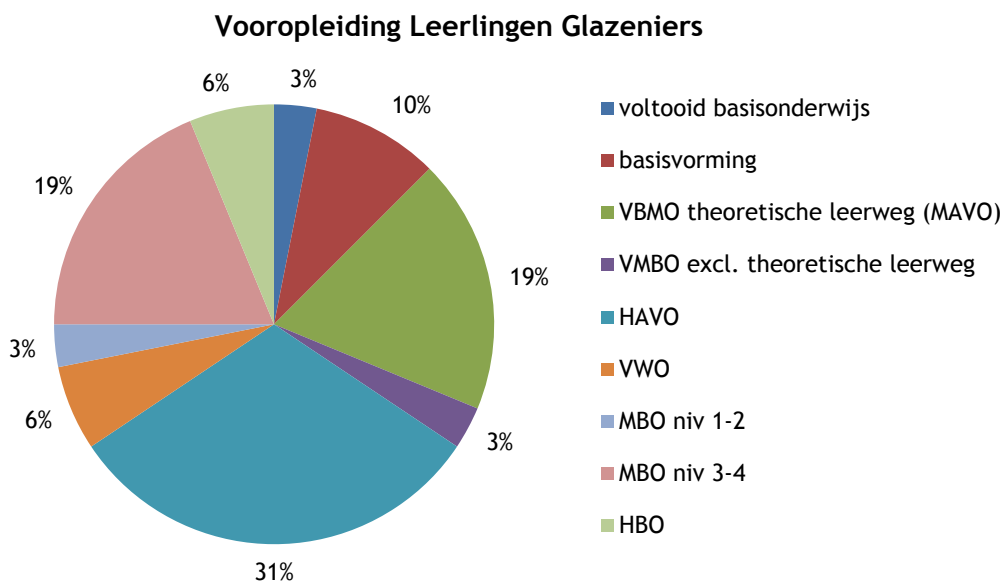
Aantal gediplomeerden

Er zijn nog geen gediplomeerden. De opleiding voor glazenier is in schooljaar 2008-2009 gestart bij de Vakschool Schoonhoven. De opleiding duurt vier jaar. Dit betekent dat de eerste gediplomeerden verwacht worden in 2012.

Vooropleiding

Ongeveer 22% van de leerlingen heeft een vmbo-vooropleiding. Dit is relatief weinig voor een mbo-opleiding. Opvallend is dat relatief veel leerlingen een mbo-(22%) of havo-(31%) vooropleiding hebben.

Figuur 7

Bron: DUO (2011)

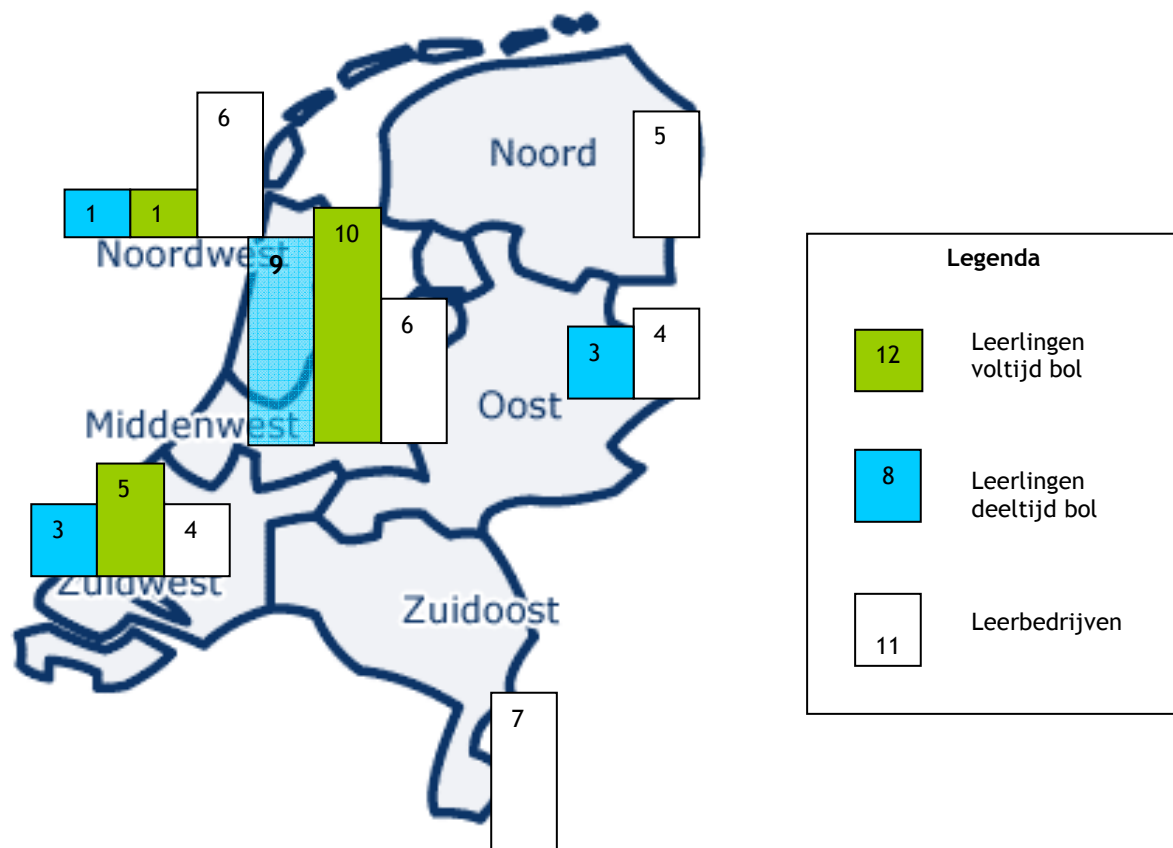
Leerbedrijven

Omdat er pas sinds 2008-2009 een opleiding op mbo-niveau is voor glazenier, is de SVGB nog volop bezig met het werven van leerbedrijven waar leerlingen stage kunnen lopen. In juli 2011 zijn er 33 erkende leerbedrijven (één in het buitenland) opgenomen in het register van leerbedrijven van de SVGB.

Overzicht leerlingen/leerbedrijven

In onderstaand schema ziet u een overzicht van het aantal leerlingen en het aantal leerbedrijven, weergegeven per CWI-regio. Momenteel zijn er geen tekorten aan leerbedrijven. Om voldoende leerbedrijven voor de komende leerjaren te waarborgen is echter een toename van het aantal leerbedrijven nodig.

Figuur 8

Bron: SVGB (2011)

Erkenning van praktijkopleiders

Om leerbedrijf en praktijkopleider te kunnen zijn is een erkenning nodig van de SVGB. Een van de voorwaarden is dat de praktijkopleiders ten minste beschikken over het vakdiploma waarvoor wordt opgeleid of aantoonbaar daaraan gelijkwaardige werkervaring en andere opleidingen. Omdat de opleiding tot glazenier nieuw is, zullen nieuwe praktijkopleiders op een andere manier werkervaring en opleiding moeten aantonen. Een manier om werkervaring en opleiding te kunnen aantonen is een EVC-traject. Tot voor kort werd dit traject ondersteund door de SVGB. Op dit moment is nog onduidelijk wat er voor het EVC-traject in de plaats zal komen. Met de branche wordt overlegd op welke manieren deskundigheid kan worden aangetoond om leerlingen een goede stageplaats te bieden.

Bijlagen hoofdstuk glazeniers

Tabel 1 Leerlingaantallen glazenier schooljaar 2010/2011 uitgesplitst naar CWI-district

	Glazeniers 93680/1	Glazeniers 93680/1	Totaal
	Niveau 4 (BOL Voltijd)	Niveau 4 (BOL Deeltijd)	
Middenwest	10	9	19
Noord			
Noordwest	1	1	2
Oost		3	3
Zuidoost			
Zuidwest	5	3	8
Buitenland			
Totaal	16	16	32

Bron: DUO (2011)

Tabel 2 Leerbedrijfaantallen glazenier schooljaar 2010/2011 uitgesplitst naar CWI- district

	Glazenier 93681
	Niveau 4
Middenwest	6
Noord	5
Noordwest	6
Oost	4
Zuidoost	7
Zuidwest	4
Buitenland	1
	33

Bron: SVGB (2011)

Bronverwijzingen

Onderzoeksrapporten

EIM (2010). *Structuuronderzoek Glazeniersbedrijven 2010*. HBA: Zoetermeer.
EIM (2007). *Structuuronderzoek Glazeniersbedrijven 2006*. HBA: Zoetermeer.
SVGB (2009). *Projectplan Voorrang voor Creatief Vakmanschap*. SVGB: Nieuwegein.
Dagblad de Limburger, 16 maart 2011
Feiten en cijfers, www.bouwendnederland.nl (1 april 2011)

Websites

www.cbs.nl
www.isabelleroskam.nl/
www.tno.nl
www.ovgonline.nl